

Asia: VN/36135/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuoltolain 7 a §:n, sosiaalihuoltolain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Organisaatio tai vastaajataho

Muu järjestö tai yhdistys

Kysymys viranomaisille, mikä on lausuntoa käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä?

-

Lausunnonantajan lausunto

Onko ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteista säätämisestä kannatettava?

Ei

Perustelut ja lisähuomiot esityksen kannatettavuutteen liittyen.

Suomen Kuurosokeat ry:n mielestä Sosiaalihuoltolain uudistus olisi saatettava ensin valmiiksi ja vasta sen jälkeen voidaan käsitellä tätä palveluvalikoiman periaatteista säätämistä. Vammaisten henkilöiden näkökulmasta ongelmallista on se, että esitys on liian terveydenhuoltopainotteinen. Vammaiset henkilöt, kuten kuurosokeat ja kuulonäkövammaiset, tarvitsevat paljon sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisia palveluita, jotka eivät ole vain hoivaa ja huolenpitoa, vaan myös edellytys sille, että vammaisten henkilöiden osallisuus yhteiskunnassa on mahdollista.

Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista (jakso 4.2)? Voitte perustella näkemystänne tähän.

Kustannusvaikutusten arviointi on puutteellista eikä se perustu riittävän luotettavaan tietoon, sillä arviointimenetelmät ovat heikot.

Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista (jakso 4.2)? Voitte perustella näkemystänne tähän.

Kohdassa vaikutukset vammaisiin henkilöihin (s. 24) viitataan vain kahteen artiklaan YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista. Vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutumista arvioitaessa on huomioitava YK:n vammaissopimus kokonaisuudessa. Esityksessä ei ole huomioitu riittävästi vaikutusten arviointia. Erityisesti vaikutustenarviointi suhteessa vammaisiin henkilöihin on liian suppea. Esityksessä ei ole huomioitu riittävästi sitä, että vammaisia henkilöitä on kaiken ikäisiä mukaan lukien lapset ja ikäihmiset.

Esityksessä läpileikkaaviksi teemoiksi nimetään yhdenvertaisuus ja ihmisarvon loukkaamattomuus. Vammaisten henkilöiden kohdalla teemat tarkoittavat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ei-vammaisten henkilöiden kanssa. Esityksessä palveluvalikoiman periaatteista korostetaan alueellista yhdenvertaisuutta ja yhdenvertaisuutta asiakas- ja potilasryhmien välillä. Vammaiset henkilöt tarvitsevat palveluja vammansa takia ja palvelutarve ja määrä vaihtelee paljon riippuen henkilön vammasta tai elämäntilanteesta.

Esityksessä vaikutukset vammaisiin henkilöihin (s. 24) sanotaan virheellisesti olevan lähtökohtaisesti samanlaiset ja samansuuntaiset kuin vaikutukset muuhun väestöön. Valtaväestön yhdenvertaisuus tai ihmisarvon loukkaamattomuus ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ole riippuvaista palveluista, joihin henkilöllä voi vamman tai sairauden vuoksi olla elämänmittainen tarve. Tällaisia ovat esimerkiksi liikkumisen tuen palvelut, apuvälineet, liikkumistaidon ohjaus tai oikeus vammaisten tulkkauspalveluun.

Vammaisvaikutusten arvioinnissa ei mainita riittävästi sosiaalihuollon palveluita vaan korostetaan terveyspalveluita (vrt. vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon tai vaikutukset ikääntyneisiin henkilöihin).

Luonnoksessa: ”Erityisesti tarpeella ja vaikuttavuudella palveluvalikoimaan kuulumisen edellytyksinä pyritään varmistamaan, että päätöksenteossa tunnistetaan vammaisten henkilöiden kokemus sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja menetelmien merkityksestä terveydelleen ja hyvinvoinnilleen.”

Suomen Kuurosokeat ry korostaa, että vammaispalveluilla on suuri merkitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumiselle. Päätettäessä riittävästä vammaispalveluista on tunnistettava niiden vaikutus vammaisen henkilön koko elämäntilanteeseen. Ilman oikea-aikaisia ja riittäviä palveluja vammaisen henkilö on vaarassa syrjäytyä.

Onko lakiehdotuksilla jotain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole otettu huomioon, ja jos on, niin millaisia vaikutuksia?

Vammaispalvelulaki tulee huomioida esityksessä. Samoin YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista tulisi huomioida luonnoksessa voimassa olevana lainsäädäntönä.

Vammaispalvelut ovat yksilöllisiä ja harkinnanvaraisia ja vammaisella henkilöllä on niihin subjektiivinen oikeus. Vammaispalvelujen tarve on useimmiten elämänmittainen.

Päivittäin tarvittavien vammaispalvelujen saaminen on edellytys vammaisen henkilön opinnoille, perhe-elämälle, työssäkäynnille ja yhdenvertaiselle osallisuudelle yhteiskunnassa.

Muu sosiaali- ja terveydenhuoltoa velvoittava lainsäädäntö on huomioitu puutteellisesti. Esim. yhdenvertaisuuslain velvoitteet, kuten YVL 15 kohtuulliset mukautukset vammaiselle henkilölle.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Terveystieteiden tutkimuslaki 7 a §

ei kommentoitavaa

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Sosiaalihuoltolaki 30 a §

Vaikka sosiaalihuoltolaki on ensisijainen, turvataan vammaisten henkilöiden yhdenvertainen osallisuus vammaispalvelulain mukaisilla erityispalveluilla.

Sivulla 52 todetaan, että ”Yhdenvertaisuus ja ihmisarvon loukkaamattomuus yksin eivät kuitenkaan voi olla perusteena palvelun, toimenpiteen, menetelmän tai työmuodon käyttöönotolle, jos se ei muutoin täytä palveluvalikoimaan kuulumisen edellytyksiä.” Tämä saattaa johtaa syrjintään vammaisuuden perusteella, kun henkilön yksilölliseen ja vammasta johtuvaan tarpeeseen kuuluva palvelu ei sisälly palveluvalikoimaan.

Tosiasiallinen vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus ja osallisuus edellyttävät oikea-aikaisia ja tarpeenmukaisia vammaispalveluita. Vammaispalvelut ovat osa sosiaalihuollon palvelua eikä tätä mainita esityksessä lainkaan. Vammaisten henkilöiden tarvitsemat palvelut perustuvat yksilölliseen harkintaan ja saattavat olla myös sellaisia palveluita, joita palveluvalikoimassa ei ole huomioitu. Vammaisen henkilön, kuten kuurosokeat ja kuulonäkövammaisen, kohdalla on huomioitava myös kohtuulliset mukautukset ja positiivinen erityiskohtelu, mikäli hänen täysimääräinen osallisuutensa niitä edellyttää.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Sote-järjestämislaki 36 §

ei kommentoitavaa

Liittyykö esitysluonnoksen mukaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteiden soveltamiseen haasteita, ja jos liittyy, niin millaisia ja miten haasteita voisi mielestänne ratkaista?

Kuten Näkövammaisten liitto lausunnossaan tuo esille, vammaiset ihmiset tulee osallistaa toimeenpanon ohjaukseen ja seurantaan YK:n vammaissopimuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Muita näkemyksiä ja täsmennysehdotuksia?

Sosiaali- ja terveysministeriössä on samanaikaisesti valmistelussa sosiaalihuoltolain uudistus. Mielestämme palveluvalikoiman periaatteet tulisi valmistella vasta tämän uudistuksen jälkeen. Sosiaalihuoltolain uudistuksella on todennäköisesti vaikutusta lausunnolla olevaan palveluvalikoiman periaatteisiin.

Vammaisvaikutusten arviointi ei ole esityksessä riittävää.

Yhdymme Näkövammaisten liiton kattavaan lausuntoon.

Kaaja Taru
Suomen Kuurosokeat ry - Vaikuttamisen ja oikeuksiensvalvonnan työryhmä